

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ

Բ. — ԴԱԴԱՐՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Իրնչ եղած են պատճառները մարգալթական շնորհի դադարումը:

ա) Այն ընդհանուր պատճառը՝ որ եղած էր նաև միև շնորհներէն շատերուն վերջ գտնելուն: — Այս գերբնական շնորհները, ինչպէս ակնարկուեցաւ այլուր, կարեւոր և անհրաժեշտ էին ի սկզբան Աւետարանի տարածման համար: Երբ սակայն ըստ բաւականին ծաւալած էր ան հեթանոս աշխարհի մէջ, այլևս այնքան անհրաժեշտ չէին քրիստոնէութեան տարածումին համար:

բ) Հաւատքի նուազութիւն կամ թուլութիւն: — Ժամանակի ընթացքին քրիստոնէից հաւատքին ուժգնութիւնը և աւելաւորութեան եռանդը սկսաւ թուփալ. ուստի աստուածային իմաստութիւնը և հոգւոյն շնորհներն ալ նախկին առատութեամբ չէին հոսեր հաւատացելոց վրայ: Վասնզի անպէս է գործիքը ձեռքին մէջ գործաւորին՝ որ չուզեր կամ չգիտեր գործածել վայն: Ոչ միայն անգործութեան դատապարտուած էին աստուածատուր շնորհները այս կերպով այլ յաճախ նոյնիսկ անոնք չարաչար կը գործածուէին, և այդու աւելի ֆիասական կը դառնային քան թէ օգտակար: Այդ չարաչար գործածութեան սկզբնաւորութիւնը կը տեսնուի նոյնիսկ առաքելոց ժամանակէն:

գ) Մեծագոյն պատճառը, սակայն, մարգարէական կարգին, իբրև ուրոյն գործող ոյժ, դադարումին, զսուտ մարգարէներուն բաղմանալն էր:

Մեր Տէրը ինքն իսկ նախագուշակած էր սուտ մարգարէից ելոյթը և զգուշացուցած էր իր առաքեալները՝ ըսելով. «զի յարիցեն քուս մարգարէի և տացեն նշանս մեծամեծս և արուեստս մինչև մոլորեցուցանել, թէ հնար ինչ իցէ և զընտրեալսն: Ահա յառաջագոյն ասացի ձեզ» (Մատթ. Ի. 24): «Զգոյշ լերուք ի սուտ մարգարէիցն որ քան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց, և ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք» (Մատթ. Ե. 15): Ինչ որ Յիսուս նախատեսած էր՝ իրականացաւ շուտով. մէլտեղ ելան մարգիկ,

որոնք կը յաւակնէին աւելի յայտնութիւններով ճոխացած ըլլալ, և կը քարոզէին թէ «եկեալ հասեալ իցէ օր Տեսառն» և կը յայտնէին թիւր և մուր գաղափարներ եւ իրենց հետեւորդներ կը շահէին այդ կերպով: Որոնք ունէին «զգիւրպարանս աս» տուած պաշտութեան և ի գործութենէն անտի նորա ուրացեալն էին: Անոնցմէ կը մտնէին տունէ տուն և իրենց կ'աշակերտէին «կանայս շեղակուտեալս մեղօք» վարեալս ի պէսպէս ցանկութիւնս: Որոնք միշտ կը սորվէին բայց ճշմարտութեան գիտութեան չէին հասնիր, և հակառակ կը կենային ճշմարտութեան: «Սուրբ հաւատք»ը մերժելով կ'աշակոծէին հերետիկոսական բարբառանքներու ծփանքներուն վրայ: Եւ վերջապէս ճարտարամտութեամբ եւ նենգութեամբ կը հրապուրէին ազէտները, անփորձները և հաւատքին մէջ տատանողները, ոչ թէ յօգուտ ենթականերուն և ի փառս Քրիստոսի, այլ՝ իրենց անտի փառքին համար և ի շահ չարութեան իշխանին: Հաւատացեալներուն ողջամիտ տարրը տեսաւ արդար և թէ խաբեալներն են անոնք. «քանզի անմտութիւն սոցա յայտնի եղև ամենեցուն»: Եւ վստահութիւնը խախտեցաւ սոյն կարգի մարդոց նկատմամբ, եւ ինչպէս կը պատահի առհասարակ այսպիսի պարագաներուն կեղծը շփոթեցաւ հաւատարմին հետ, և այդ անվստահութիւնը տարածուեցաւ նաև անոնց վրայ որոնք կը խօսէին ուղիղ միտքով, ճշմարտութեան հոգիէն թեւադուած, և միջոցներ ձեռք առնուեցան խափանելու ասոնց կործանաւոր գործունէութիւնը:

դ) Վարչական կարգերու — եկեղեցական նուիրապետութեան — հետզհետէ տիրական դառնալը եկեղեցիին մէջ, — ելոյթը եպիսկոպոսական կարգին, որ իր վրայ կը մարմնացնէր առաքեալներուն իշխանութիւնը, պատճառներէն ուրիշ մըն էր առաջին առնելու անպատասխանատու գործիչներու գործունէութեանց: Որովհետեւ եպիսկոպոսութիւնը ինքզինքը օրինաւոր իշխանութեամբ մը օժտուած զգալով՝ ախոյեանը դարձաւ եկեղեցիի հաւատքին միութեան և մաքրութեան, ծառանալով և նոյնիսկ յաճախ խիստ միջոցներ գործածելով Աստուծոյ անունով գործող ինքնակոչ սերմանաքաղներուն դէմ: Ինչ որ երբեմն

կարելի էր ըլլար անհատական նախաձեռնութեամբ ի գլուխ հանել, եպիսկոպոսներ կը գիտէին հաւաքական գործակցութեան — կը կազմէին ժողովներ — և այդ միացեալ ճակատով առաջը կ'անէին մղար վարդապետութեանց հեղեղին, որ յաճախ կը սպառնար ողողել նորակազմ եկեղեցին, առաքեալներու և ասոնց անմիջական աշակերտներու հեղինակաւոր ձայներուն դադարումէն ետքը:

Ե) Նոր Կտակարանի կանոնին կազմութիւնը — շիրդէ որ եպիսկոպոսութիւնը ամենէն ազդու միջոցներէն մէկը դարձաւ եկեղեցին խռովողներու գործունէութեան առաջին առնելու համար, այսուհանդերձ անհրաժեշտ էր աւելի տեւական և մնայուն չափանիշ մը. որովհետեւ ի վերջոյ մարդկային դատողութիւնը միշտ անսխալ դատաւոր մը չէ, «վասն զի ոչ ամենեքեան զմիտս Քրիստոսի ունին», նոյնիսկ եկեղեցիի առաջնորդութեան կողուած անձերէն ոմանք կրնային սխալիլ. հետեաբար եկեղեցուն իշխանութիւնը խորհեցաւ ունենալ Տիրոջ և իր Առաքելոց խօսքերուն և գործքերուն ամբողջական մէկ հաւաքածոն ուրուն վրայ հիմնուելով անառարկելիօրէն կարենար կիրարկել իր հեղինակութիւնը: Այս՝ և այլ նպատակով ի մի բերուեցան արդէն իսկ եկեղեցիի մէջ ըրջան ընող՝ Յիսուսի կեանքը և քարոզութիւնը ներկայացնող գրութիւններ և առաքեալներէ մնացած նամակներ և ասոնց մէջէն վստահելիները և հարազատները համադրուեցան մէկ կառորի մէջ, եւ այսպէս կազմուեցաւ Նոր Կտակարանի կանոնը, որ եղաւ եկեղեցիին Սուրբ Դիրքը և անոր հեղինակութիւնը անառարկելի դարձաւ, և եկեղեցիի ծոցին մէջ գործող բոլոր քարոզիչները և գործիչները գորուեցան այս գրեալ վաւերագրներու հեղինակութեան ներքեւ: Ինչ վարդապետութիւն որ հակառակ էր Աւետարանին, հակառակ էր ճշմարտութեան, հետեաբար պէտք էր ձգմել զայն:

Այն նախնական բուռն ցանկութիւնը, գիտնալու եւ յայտնելու «զնշանս ժամանակաց», որ ուժանակը եղած էր քրիստոնէական նախնական մարգարէութեան, պիտի մարէր գրեթէ Բ. դարուն վերջաւորութեան,

բայց պիտի երեւէր վերստին, յընթաց ժամանակաց, միշտ անհարազատ ձեւով, Մոնղանականերու, Նովատեաններու, Տոնատեաններու, Հազարամեաններու եւ այլ ազանդաւորներու զուր բարբառնջանքներուն մէջ: Բայց Եկեղեցին, կամ եկեղեցական Իշխանութիւնը, իր նզովքը իբրեւ թուժ անոնց առջև պիտի նետէ, աւելի վստահելով բնական և դանդաղ երթին դէպի իր նպատակը, քան թէ իր նաւին առաջատըր բանալ կրօնական այս յեղափոխականներու, թէեւ ուժգին, բայց կասկածելի հովին:

Յովհաննու Յայնուքիւնը հաւանաբար նպատակ ունէր գոցելու մարգարէական շրջանը մինչև Տիրոջ երկրորդ գալուստը: Որովհետեւ ինչ յայտնութիւն որ անհրաժեշտ էր «վերջին օրեր»ու համար, մարգարէական ոճով մը ըսուած են այս գրքին մէջ: Իսկ ինչ ճշմարտութիւն որ հարկաւոր էր ուղիղ կեանք մը վարելու համար արդէն իսկ տրուած էին Նոր Կտակարանի միւս գիրքերուն մէջ, որոնք այն ժամանակէն առդին դարձան աղբիւրը և բովանդակութիւնը աստուածային յայտնութիւններուն:

Պէտք է գիտնալ սակայն թէ մարգարէութիւնը որպէս ուրոյն հաստոյթ կամ եկեղեցական ճշմարտական կարգ» իր գոյութիւնը կորսնցնելէն ետքը, շնորհն ալ անոր հետ միասին չանհետացաւ միանգամ ընդ միշտ. այլ անցաւ եկեղեցիի օրինաւոր վարչութեան. անոր էական և շինիչ տարրերը, այսինքն մարգարէական շնորհին մնայուն իսկութիւնը, — ներշնչեալ խօսքը — ձուլուեցաւ եկեղեցիի վարդապետներու, մեծ քարոզիչներու և տեսնողներու պաշտօնին մէջ: Ս. Յովհան Ոսկեբերանի, Ս. Բարսեղ Կեսարացիի, Ս. Աթանաս հայրապետի եւ ասոնց նման կորովի քարոզիչները եւ քրիստոնեայ հզօր հետեւորները ճշմարիտ յաջորդներն էին Նոր Կտակարանի ներշնչեալ քարոզիչներու — մարգարէներու:

ՇՆՈՐՀԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏ